

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЕКТОРІЇ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Людмила Сопіна

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті висвітлено особливості педагогічних основ формування індивідуальної освітньої траєкторії у процесі професійної підготовки педагога-музиканта. У науковій студії запропоновано теоретичне обґрунтування методики формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої музично-педагогічної освіти. Особливу роль у становленні проблеми індивідуальної освітньої траєкторії посідає теорія персоніфікації освіти. Проведений аналіз стану проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі дає можливість стверджувати, що забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії вимагає як застосування персоніфікованого, індивідуально-творчого підходу, так і оновлення організації навчання з широким впровадженням змішаних форм. Запропоновано оновлення дидактичного дизайну освітнього процесу професійної підготовки вчителя музичного мистецтва у закладах вищої освіти України. Дидактичними маркерами забезпечення динамічного процесу реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освітньої програми є зміст освіти (освітні компоненти), методи, форми, темпи опанування результатів навчання, формат комунікації з суб'єктами освітнього процесу. Дидактичний дизайн визначено як спрямовану на формування ІОТ студента технологію проектування й реалізації системного забезпечення (навчально-методичного, програмного, змістово-технологічного та комунікативного) процесу професійної підготовки.

Ключові слова:

професійна підготовка педагога-музиканта; індивідуальна освітня траєкторія; вища музично-педагогічна освіта; методика; персоніфікований підхід; змішана форма; дидактичний дизайн.

Resume:

Sopina Liudmila. The conceptual ideas of the methods of the formation of the individual educational trajectory of the students in the process of the professional training of music teachers.

The purpose of the article is the illumination of the pedagogical foundations of the formation of the individual educational trajectory in the process of the professional training of the pedagogical musician. Today the institutions of higher education of Ukraine demonstrate the significant transformations caused by the changes of the socio-cultural conditions of their activity, in particular, being in the condition of war. The colossal challenge of management of higher education consists in the necessity of the solution of the contradiction between the necessity of the sustainable development of higher education and the constant changes of the conditions of the functioning of the universities as the socio-cultural institutions. The review of experimentally proven solution of this contradiction, in particular, the theoretical grounding of the methodology of the formation of the individual educational trajectory of the students of higher musical-pedagogical education has been offered in the article. The theory of the personification of education plays a special role in the formation of the individual educational trajectory. The conducted analysis of the state of the issue in the native and foreign literature gives the possibility to confirm that ensuring the individual educational trajectory requires both the use of the personalized, individual-creative approach, as the renewal of the organization of the training with the wide implementation of the blended forms. The renewal of the didactic design of the educational process of the professional training of the teacher of musical art in the institutions of higher education of Ukraine has been proposed. The content of education (educational components), methods, forms, tempos of mastery of the outcomes of training, the format of communication with the subjects of the educational process are the didactic markers of ensuring the dynamic process of the realization of the individual educational trajectory of students. The didactic design has been determined as the technology of designing and the realization of the system support (educational-methodical, software, content-technological and communicative) process of the professional training which is aimed at the formation of the individual educational trajectory of the student. The educational-methodical element consists of the educational-professional program "Secondary education. Musical art. Art"; syllabuses of education components (professionally oriented disciplines) and their didactic content; subject-orientation portfolio of the teachers of professional-oriented educational components. The content-technological element has the content of professional-oriented educational components; the ways of the conduction of the lessons; the forms of the organization of the lessons; teaching methods; the tempo of the mastery of knowledge; the means of the control (the type of the control, the method of the control). The communicative element has been represented with the forms and the vectors of communication; the modes of the interaction with the pedagogue / pedagogue-supervisor. The activity-creative element contains the educational activities; the scientific activity; the concert-performing activity. The reflective-regulatory element consists of the program outcomes (knowledge, abilities, skills, the general and the professional competences).

Key words:

professional training of a music teacher; individual educational trajectory; higher musical and pedagogical education; method; personalized approach; blended form; didactic design.

Постановка проблеми. Заклади вищої освіти України сьогодні демонструють значні трансформації, спричинені змінами соціокультурних умов їхньої діяльності, зокрема, перебуванням держави у стані війни. Колосальний виклик менеджменту вищої освіти полягає у нагальності вирішення суперечності між необхідністю сталого розвитку вищої освіти й постійними змінами умов функціонування університетів як соціокультурних інститутів та міграційними процесами. Нами доведено, що вирішення цієї суперечності можливе за умови

теоретичного обґрунтування методики формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої, зокрема, музично-педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхом контент-аналізу нами встановлено, що в сучасному соціогуманітарному знанні є значне фундаментальне підґрунтя для розробки шляхів вирішення зазначеної проблеми, так, праці Н. Гузій (2013), І. Зязюна (2000), Н. Середи (2015), О. Матвеєвої (2014), С. Сисоєвої (2011) спрямовані на вивчення індивідуальних

відмінностей студентів та їхню реалізацію у процесі навчання; запропоновано концепції самореалізації вчителя музичного мистецтва у процесі професійної підготовки (К. Завалко (2014), О. Пехота (2013), О. Рудницька (2002), Н. Сегеда (2021); розроблено ідеї в галузі проектування та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій у закладах середньої та вищої освіти в працях О. Дубасенюк (2011), І. Вакарчука (2017), С. Вітвицької (2015), М. Коляди (2014), І. Каньковського (2013), Т. Коростіянець (2013), Г. Мікєрова, А. Жук (2016), Т. Осипова, Т. Руденко (2013), Я. Сухенко (2017), К. Завалко, Н. Чепелевої (2016) та Г. Шевчук (2021).

Особливу роль у становленні проблеми індивідуальної освітньої траєкторії відіграє теорія персоніфікації освіти. Основна парадигма, за якою психологія вивчала персоналізацію, була заснована Лі Кронбахом (1957), який побачив у ній синтез кореляційної та експериментальної психології.

Серед зарубіжних досліджень нашу увагу привернули праці Джулі Бул-Віггерс, та інших (2023). Нами зроблено значний аналітичний огляд 59 експериментальних досліджень, проведених у вищих навчальних закладах, щоб дослідити, що робить змішане ефективними. Основну увагу було зосереджено на педагогічних намірах, а не на кількісному визначенні балансу між онлайн-діяльністю та діяльністю «віч-на-віч». Результати вказують на те, яка особиста діяльність підтримує педагогічні цілі обробки вищого рівня, соціальної взаємодії та залучення. Огляд визначає поточні прогалини в дослідженнях змішаного навчання та закликає до детальнішої характеристики очних занять у змішаному навчанні для підтримки розробки і практики керівництва. У порівнянні результатів навчання між очним, повністю онлайн-овим і змішаним навчанням вчені дійшли висновку, що в більшості випадків змішане навчання показало кращі результати, ніж повне онлайн-ове або повністю очне навчання.

У праці авторського колективу дослідників Х. Гіндерлітер, Б. Хокансон, М. Екстер, А. Тафік та ін. (2021) щодо дизайну навчання ставиться під сумнів широке використання когнітивної теорії мультимедійного навчання Майєра. Науковці закликають до додаткових досліджень, орієнтованих на конкретні аудиторії в сучасних середовищах дистанційного навчання.

Дзюбан Чак, Хартман Дж. Л., Москаль Петсі (2004) пропонують дослідження змішаного навчання, зокрема, йдеться про те, що сучасні студенти технічно обізнані, тоді як викладачі потребують удосконалення технічної грамотності для розробки змішаних курсів, які, на

думку дослідників, є ефективними в сучасних освітніх умовах. Автори стверджують, що впровадження успішної програми змішаного навчання вимагає узгодження інституційних цілей, цілей викладачів і студентів. Надійна та потужна інфраструктура повинна слугувати підтримкою студентів і викладачів. Безперервне дослідження може ефективно відстежувати вплив змішаного навчання на студентів, викладачів і навчальний заклад. Ці дані використовуються для інформування зацікавлених сторін і впливу на політику для покращення розвитку викладачів та інших структур підтримки, необхідних для успіху. За належної підтримки та планування, за переконанням науковців, змішане навчання може призвести до позитивних інституційних трансформацій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення педагогічних основ формування індивідуальної освітньої траєкторії у процесі професійної підготовки педагога-музиканта.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз стану проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі дає можливість стверджувати, що проблема забезпечення індивідуальної освітньої технології вимагає як застосування персоніфікованого, індивідуально-творчого підходу, так і оновлення форм навчання з широким впровадженням змішаних форм. Відтак, постає завдання оновлення дидактичного дизайну освітнього процесу професійної підготовки вчителя музичного мистецтва у закладах вищої освіти України. Дидактичними маркерами забезпечення динамічного процесу реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освітньої програми є зміст освіти (освітні компоненти), методи, форми, темпи опанування результатів навчання, формат комунікації з суб'єктами освітнього процесу. Питання дидактичного дизайну, тобто моделювання технології проектування змісту навчання, є провідним у дослідженнях у галузі теорії і практики інструментальної дидактики. Враховуючи такі характеристики, понятійний зміст категорії дидактичний дизайн визначено як спрямовану на формування ІОТ студента технологію проектування й реалізації системного забезпечення (навчально-методичного, програмного, змістово-технологічного та комунікативного) процесу професійної підготовки.

Навчально-методичний елемент складається з освітньо-професійної програми «Середня освіта. Музичне мистецтво. Мистецтво»; силабусів освітніх компонентів (професійно-орієнтованих дисциплін) та їхнього дидактичного наповнення; предметно-орієнтаційного портфоліо викладачів з професійно-орієнтованих освітніх компонентів.

Змістово-технологічний елемент містить зміст професійно-орієнтованих освітніх компонентів; способи проведення занять; форми організації занять; методи навчання; темп засвоєння знань; засоби контролю (вид контролю, тип контролю, метод контролю).

Комунікативний елемент представлено формами та векторами комунікації; модусами взаємодії з педагогом / педагогом-куратором.

Діяльнісно-творчий елемент містить навчальну діяльність; наукову діяльність; концертно-виконавську діяльність.

Рефлексивно-регулятивний елемент: програмні результати навчання (знання, уміння, навички, загальні та фахові компетентності).

Ці складники в загальному прагматично-дидактичному руслі навчальної діяльності в цілому відображають рівень сформованості ІОТ студента у процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва.

Пропонуємо розгорнуті характеристики елементів дидактичного дизайну методики формування ІОТ майбутніх учителів музичного мистецтва детальніше.

Навчально-методичний елемент

Рівень раціонального планування й організації власної навчальної діяльності безпосередньо пов'язаний з усвідомленням можливостей обраної освітньо-професійної програми для самореалізації вчителя музичного мистецтва в освітній діяльності. Ознайомлення з результатами навчання, загальними та фаховими компетентностями спеціальності, а також переліком компонентів освітньо-професійної програми надає можливість майбутньому вчителю музичного мистецтва зорієнтуватись у подальшому формуванні змістово-технологічного компоненту ІОТ. Для якісного змістового та індивідуально орієнтованого навчання майбутній вчитель музичного мистецтва має також ознайомитись із силабусами професійно-орієнтованих освітніх компонент. Специфікою таких компонент є наявність різних викладачів для опанування результатів навчання, тому перед студентом постає можливість вибору або не вибору навчання у того чи іншого викладача. Мотивація студента у виборі певного викладача обумовлена індивідуальним уподобанням, рівнем професійних здобутків самого викладача та його методики оволодіння загальними та фаховими компетентностями спеціальності. Саме тому ми акцентуємо увагу на створенні предметно-орієнтаційного портфоліо, в якому майбутній вчитель музичного мистецтва має можливість ознайомитись з професійною біографією викладача, його науковими інтересами та методичними здобутками. Такий вид портфоліо також надає уявлення про визначення того чи

іншого викладача в професійній сфері через позиційну фіксацію у портфоліо різних видів професійного і фахового визнання дипломів лауреатства, призових сертифікатів його студентів й особистих подяк та здобутків. З варіантом предметно-орієнтаційного портфоліо викладача можна ознайомитись у додатку «А» або на сайті МДПУ (режим доступу вказаний у додатку «А»). Отже, навчально-методичний елемент дидактичного дизайну формування ІОТ (освітньо-професійна програма «Середня освіта. Музичне мистецтво», силабуси освітніх компонентів вибіркового блоку та предметно-орієнтаційні портфоліо викладачів професійно-орієнтованих дисциплін) має бути спрямованим на надання здобувачу освіти максимально повної та зрозумілої для нього інформації для подальшого формування ІОТ.

Змістово-технологічний елемент

Методологічні засади проєктного та холістсько-емерджентного підходів спрямовують проєктно-орієнтовану освітню діяльність на розвиток критичного та творчого мислення у здобувачів освітньої діяльності, з подальшим формуванням умінь самостійно конструювати власні знання, що засновані на застосуванні можливості вільного вибору змісту професійної підготовки. Вище ми зазначали, що програмні вимоги до результатів навчання у всіх викладачів професійно-орієнтованих дисциплін однакові, але вони можуть їх досягати, використовуючи різні методики викладання та можливість коректувати зміст самої дисципліни.

У визначенні поняття «ІОТ» вже закладена необхідність надання можливості вибору методів, форм, засобів навчання, які забезпечують гнучкість та варіативність вибору за індивідуальним уподобанням кожного здобувача кваліфікації вчителя музичного мистецтва у формуванні ІОТ. Такий добір змістово-технологічного елементу реалізується на кожній обраній дисципліні з подальшою фіксацією в індивідуальній технологічній карті.

– Зміст професійно-орієнтованих освітніх компонентів має відображати основні вимоги принципу активної індивідуалізації, гнучкості та варіативності, транспективності та враховувати можливість принципу транскомунікації, тобто зміст професійно-орієнтованих освітніх компонентів повинен бути гнучким та постійно оновлюватись з урахуванням запитів стейкхолдерів щодо результатів навчання, запитів програмних вимог на рівні держави та запитів самих здобувачів освітньо-професійної програми «Середня освіта. Музичне мистецтво». Також зміст дисциплін має надавати право враховувати результати навчання неформальної освіти (принцип векторності).

– Способи проведення занять поділяються за рівнем превалювання практичної або теоретичної складової та рівнем співпричетності компонентів ІОТ. Беручи за основу ці ознаки, можна виділити 4 групи освітніх компонентів за способом проведення. Так, до 1 групи належать індивідуальні заняття, що спрямовані на максимальне набуття практичного досвіду та формування професійних компетентностей спеціальності. На цих заняттях відбувається рівномірне урахування всіх компонентів ІОТ вчителя музичного мистецтва. Такими дисциплінами є «Вокально-хорове мистецтво» (модулі з Постановки голосу, Диригування (Хорове диригування)), «Музично-інструментальне виконавство» (модуль Додаткового музичного інструменту) та «Основний музичний інструмент».

Освітні компоненти 2-ї групи відрізняються рівномірністю теоретичної та практичної складової. Однак компоненти ІОТ студента у процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва розглядаються в площині комунікативного компонента, тому що відбувається інтеграція з іншими компонентами ІОТ інших здобувачів освітньо-професійної програми, яка потребує максимальної конгруентності процесу. Відтак змістово-технологічний компонент ІОТ вже не є суто індивідуально визначеним, він формується на груповій комплементарності з урахуванням результатів навчання всіх суб'єктів взаємодії. До такої групи належать індивідуально-групові заняття, такі дисципліни, як «Історія і теорія музики» (Модулі Сольфеджіо і Гармонії, Основи теорії музики) з циклу обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми «Середня освіта. Музичне мистецтво». З циклу дисциплін вибіркової підготовки (вибірковий блок) до індивідуально-групових занять зараховують дисципліни «Теорія, методика і практика естрадного вокального мистецтва», «Методика і практика гри на естрадних музичних інструментах», «Виробнича практика».

До 3-ї групи освітніх компонентів залічують групові заняття, в яких превалює першочерговість теоретичної складової. Компоненти ІОТ вчителя музичного мистецтва також розглядаються в площині комунікативних можливостей ІОТ, інші компоненти ІОТ реалізуються через комплементарний характер змістово-технологічного компонента. До групових занять із циклу професійної підготовки (обов'язкові компоненти освітньої програми) відносять дисципліни «Історія і теорія музики» (Модулі Історія зарубіжної музики, Історія зарубіжної музики), «Історія видів мистецтв», «Хорознавство», «Основи ритміки», з циклу

дисциплін вибіркової підготовки (вибіркові компоненти освітньої програми) – «Методика виховної роботи», «Методика естетичного виховання особистості», «Методика викладання мистецтва в закладах середньої освіти», «Методика викладання світової літератури в закладах середньої освіти». До потокового способу проведення занять належать наступні дисципліни: «Сучасні ТЗН організації професійної діяльності», «Педагогіка з навчальною практикою», «Психологія», або ж інший перелік освітніх компонентів інших освітніх програм, які обирає студент.

4 групу складають міжкурсіві заняття, до них належать дисципліни «Музично-інструментальне виконавство» (Модуль Оркестровий клас) та «Вокально-хорове мистецтво» (Модуль Хоровий клас). Дисципліни з таким способом проведення зорієнтовані на максимальну розширену практичну складову, яка повинна врахувати найбільшу кількість мотиваційно-цілевих компонентів ІОТ (очікуваних результатів навчання) та врахувати різні рівні сформованості інших компонентів ІОТ майбутніх учителів музичного мистецтва, що потребує від усіх суб'єктів взаємодії якісної транскомунікації.

– Форма організації занять у процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва повинна враховувати індивідуально-потенційний, мотиваційно-цілевий та комунікативний компоненти ІОТ та спиратися на принципи активної індивідуальності, гнучкості й варіативності, транспективності, транскомунікації, партиципації управління та позитивної спрямованості. Саме тому форма організації навчальної діяльності буде відображати індивідуальний процесуально-результативний рух кожного здобувача кваліфікації вчителя музичного мистецтва.

Організація занять у процесі професійної підготовки вчителів музичного мистецтва відбувається здебільшого в традиційний спосіб (індивідуальні, парні та групові заняття) та поділяється на педагогічно скеровані (заняття з викладачем) і самокеровані заняття (самопідготовка, яка може бути повністю автономною або включати такі технології комунікації з викладачем, як «педагог-координатор» (упорядковувач видів діяльності) або «педагог-консультант» (передавач інформації)).

Педагогічно скеровані заняття поділяють за формою надання інформації (лекції (лекція-візуалізація, проблема лекція, лекція-діалог), консультації (при попередньому самостійному вивченні матеріалу)), за формою засвоєння навчального матеріалу (семінарські та практичні заняття, психолого-педагогічні тренінги, навчальні конференції, творчі проєкти,

воркшопи, фокус-групи), за імітаційною складовою (дидактичні ігри (ігри-вправи, сюжетно-рольові ігри), імітаційні вправи, проблемно-орієнтовані ситуації), за контрольно-оцінювальною спрямованістю навчальної діяльності (заліки, іспити, творчі виступи, захист курсових та дипломних робіт, захист творчих проєктів). Самокеровані заняття поділяються на аудиторну самостійну роботу та позааудиторну самостійну роботу.

Методи навчання також повинні враховувати індивідуально-потенційний, мотиваційно-цільовий та комунікативний компоненти ІОТ вчителя музичного мистецтва та орієнтуватись на ті ж самі принципи, що були зазначені у формах організації занять. Методи навчання у процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва розділяють на методи засвоєння знань, методи вдосконалення засвоєних знань та методи контролю (прописані у наступній позиції). Методи також визначаються за характером пізнавальної діяльності здобувачів кваліфікації вчителя музичного мистецтва і можуть поділятися на репродуктивні та продуктивні. Репродуктивними методами засвоєння знань є метод інформаційної передачі знань (словесні – розповідь, пояснення, бесіда; візуалізовані – ілюстрація (таблиці, моделі, малюнки), демонстрація (віртуальна екскурсія, презентація, Mind Map, майстер-класи)), метод передачі знань через проблемне повідомлення (ігри-подорожі, вікторини) та методи передачі інформації через дедуктивне виведення (конкретно-індуктивна бесіда). До продуктивних методів засвоєння знань належать методи пояснення через організацію самостійного евристичного пошуку (евристична бесіда, дискусія, диспут, метод мозкового штурму, метод генерування ідей). Методами вдосконалення засвоєних знань визначаємо практичні вправи, презентаційні та проєктні роботи, складання опорних схем та таблиць тощо.

Темп засвоєння знань здійснюється на принципах активної індивідуальності, векторності та позитивної спрямованості, які нададуть майбутньому вчителю музичного мистецтва підґрунтя для вибору обсягу знань та рівня поглиблення з кожної теми окремої дисципліни; рівня оволодіння практичними навичками та рівнем сформованості компетентностей, закладених в обраних дисциплінах. Зазначений вибір здійснюється через обговорення з викладачем певних особливостей навчальної діяльності, зокрема методів, форм навчання, формату та вектору комунікації з викладачем, часу опрацювання і засвоєння матеріалу, наслідків недотримання визначеного графіку та успішності виконання додаткових завдань з різних видів

діяльності й можливостей урахування результатів неформального навчання.

Контроль у процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва базується на методологічних основах, які транслюють контроль індивідуального мотиваційно-цільового компоненту ІОТ вчителя музичного мистецтва. З іншого боку, контроль за навчальною діяльністю повинен відображати принцип позитивної спрямованості, що акцентує увагу на виконанні педагогічної умови щодо актуалізації набутого студентом досвіду успіху. Контроль рівня якості результатів навчання та рівня сформованості загальних і фахових компетентностей спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) розрізняють за видами, типами, методами та формою комунікації. За видами контроль поділяють на пропедевтичний, поточно-періодичний контроль (контрольні точки, підсумкові модулі); підсумковий контроль (залік, іспит), заключний контроль (складання державних іспитів). За методами контроль поділяють на усний, письмовий, комбінований, практичний (виконавський), комп'ютерний. За формою розрізняють види контролю: 1) усні – опитування, колоквиум, інтерактивні методи; 2) письмові – тести, есе, реферати, письмові відповіді на білети; 3) комбіновані – тести, опитування, колоквиуми; письмова відповідь на питання у білеті та виконавська частина; виконавська частина і мультимедійна презентація; 4) практичні (виконавські) – сольні-групові творчі виступи (вокальні, інструментальні, диригентські), творчі проєкти (просвітницького, загальнокультурного та трансконікативного характеру); 5) комп'ютерні – мультимедійна презентація (флеш-анімація, відеоролик), створення тематичних буклетів, афіш, візуальних екскурсій, Mind Map за темами дисциплін. За формою комунікації контроль поділяють на стаціонарний, дистанційний (засобами письмового та відеочатного спілкування) та мішаний (контроль здійснюється частково за стаціонарною, частково за дистанційною формою).

Комунікативний елемент

Методологічний ракурс підходів надає нам розуміння можливостей індивідуального професійного ресурсу вчителя музичного мистецтва через відображення цілісності зовнішньої і внутрішньої сторони комунікації. Принципи позитивної спрямованості, партиципації управління та гуманізації навчальної діяльності створює оптимальні умови щодо формування й розвитку якостей, які допомагають конструктивно змінюватися в процесі професійної підготовки та отримувати задоволення від взаємозв'язків у цьому процесі. Все це надає можливість реалізувати тенденцію

до професійної самоактуалізації вчителя музичного мистецтва і наступній його самореалізації в освітній діяльності.

Сучасна інформаційна ера сприяє створенню можливості для задоволення різних потреб комунікацій за індивідуальним уподобанням здобувача кваліфікації вчителя музичного мистецтва у формі, векторі та модусі взаємодії в процесі професійної підготовки. Так, розкриваючи зміст педагогічної умови щодо необхідності впровадження різномістової взаємодії та оновлення змісту діяльності в руслі загальних функцій, а також інституту куратора, нами окреслено формат взаємодії, який ураховує різні форми (стаціонарну, дистанційну, змішану) і вектори комунікації (синхронний, дуплексний, асинхронний) та модус взаємодії. У площині ІОТ здобувача кваліфікації вчителя музичного мистецтва модус взаємодії викладача і здобувача освіти в процесі професійної підготовки набуває функціонального та змістового оновлення. Саме тому здобувач освітньо-професійної програми «Середня освіта. Мистецтво. Музичне мистецтво» має можливість відповідно до особистісного уподобання та ситуативної необхідності скористатись тією або іншою функцією (яка є основою одного або іншого модусу взаємодії) педагога-куратора, що в свою чергу може виявлятися у формі допомоги, професійної підтримки, передачі інформації, психолого-педагогічного супроводу, технологічного супроводу, мотиваційного вияву, педагогічної настанови, упорядкування видів діяльності тощо.

Якість та рівень взаємодії студента з іншими суб'єктами в освітній діяльності прямо пропорційно залежить від рівня сформованості індивідуально-потенційного та комунікативного компонентів ІОТ, зокрема розвиненості soft skills. До складу комунікативних навичок ми відносимо комунікативність (якісна подача інформації); комунікабельність (вміння спілкуватися (емоційний бік); уміння самопрезентації; уміння слухати, обговорювати та домовлятися; гнучкість у прийнятті критики або іншої думки; робота в команді тощо). До індивідуальних якостей у площині soft skills ми зараховуємо навички саморозвитку, а саме time-management, критичне мислення, креативність, відповідальність, дисципліну тощо.

Діяльнісно-творчий елемент

Значений елемент дидактичного дизайну методики формування ІОТ учителя музичного мистецтва в процесі професійної підготовки формується з урахуванням кількості якісних виявів мотиваційно-цільового та рефлексивно-регулятивного компонентів ІОТ та відбувається за такими напрямками, як навчальна, наукова та концертно-виконавська діяльність.

Навчальна діяльність реалізується через безпосередньо навчальний процес (аудиторний керований та позааудиторний самокерований) у ЗВО; проходження виробничої (пасивної та активної (переддипломної) практики в закладах загальної середньої освіти) та закордонної практики; участь у виховних заходах, екскурсіях загальнокультурної спрямованості як для однокласників, так і на рівні університету. Наукова діяльність здобувачів кваліфікації вчителя музичного мистецтва здійснюється через входження до складу студентського наукового гуртка факультету; участь у Всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт зі спеціальності 014.13 Середня освіта. Мистецтво. Музичне мистецтво; активне залучення в практику проведення наукових конференцій та семінарів всеукраїнського та міжнародного рівнів, семінарів кафедрального та міжкафедрального спрямування. Концертно-виконавська діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі професійної підготовки відбувається у формі творчих концертів на рівні університету, міста та області; конкурсних та фестивальних виступах у межах держави та за кордоном; флешмобів загальнопросвітницького та благодійного спрямування; Всеукраїнських студентських олімпіад з музичної професійної (педагогічної) освіти за різними видами діяльності; особистої участі в профорієнтаційній діяльності з метою популяризації спеціальності 014.13 Середня освіта. Мистецтво. Музичне мистецтво.

Рефлексивно-регулятивний елемент

У процесі професійної підготовки вчителів музичного мистецтва рефлексивно-регулятивний елемент відображає результат їхньої освітньої діяльності, тобто рівень сформованості ІОТ. Якісний рівень сформованості ІОТ студента у процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва визначається можливістю самореалізації здобувача через модифікацію особистісних, професійних ціннісних орієнтацій (програмні результати навчання) та надання можливості формувати здатності до вирішення назрілих освітніх проблем професійного та особистісного характеру, здатність впливати на обраний напрям діяльності в процесі професійної підготовки (загальні й фахові компетентності освітньо-професійної програми «Середня освіта. Музичне мистецтво»).

Холістсько-емерджентний підхід (N. Sehedá, 2023) у поєднанні з принципом транспективності надає рефлексивно-регулятивному елементу можливість фіксувати емоційну задоволеність через співвідношення результатів навчання, сформованих компетентностей спеціальності до мотиваційно-цільового компонента ІОТ та

визначити регулятивну спрямованість зазначеного елементу у власній навчальній діяльності.

Висновки. Запропонована методика формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів у процесі професійної підготовки вчителя музики визначає успішність індивідуального процесуально-результативного

руху, спрямованого на самореалізацію в освітній діяльності через вільний вибір освітньої програми, навчальних дисциплін, методів, форм, темпу опанування результатів, формату та технологій комунікації з іншими суб'єктами освітньої діяльності, що вимагає подальшого дослідження і має наукову і практичну перспективу.

Список використаних джерел

Вакарчук, І. О. (2017). *Якість освіти і вільна траєкторія студента*. URL: <https://ucu.edu.ua/news/ivan-vakarchuk-yakist-osvity-i-vilna-trajektoriya-studenta/>

Вітвицька, С. С. (2015). Аксиологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка: наук.-метод. журнал Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки*. Вінниця. Вип. 10. С. 63–67.

Гузій, Н. В. (2013). Людиновимірність методологічної бази педагогічного професіоналізму як запорука успішної розбудови особистісно зорієнтованої освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. № 2 (11). С. 53–60.

Дубасенюк, О. А. (2011). *Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 114 с.

Завалко, К. В. (2014). *Методологія формування готовності вчителя музики до інноваційної діяльності*: монографія. Київ: Центр навчальної літератури. 266 с.

Зязюн, І. А. (2000). Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія. Київ: Випол. 636 с

Каньковський, І. Є. (2013). Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. Київ. № 4. С. 62–65.

Коляда, М. (2014). Вибір оптимальних форм, способів і методів організації навчального процесу за індивідуально орієнтованою освітньою системою. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. № 2. С. 30–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2014_2_4

Коростіянець, Т. П. (2013). Індивідуальна освітня траєкторія – освітня програма студента. *Науковий вісник Донбасу*, № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_1_18

Матвєєва, О. О. (2014). *Теоретико-методичні засади педагогічної діагностики якості вищої музично-педагогічної освіти*: монографія. Харків: Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс». 420 с.

Мікєрова, Г. Ж., & Жук, А. С. (2016). Алгоритм побудови індивідуальної освітньої траєкторії навчання. *Сучасні наукомісткі технології*. 2016. № 11. Ч. 1. С. 138–142.

Осіпова, Т. Ю., & Руденко, Т. Б. (2013). Сутність поняття “Індивідуальна освітня траєкторія”. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. Вип. 21. С. 31–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2013_21_10

Пехота, О. М. (2013). Технології педагогічної освіти: мета, зміст, особливості застосування у сучасних умовах. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія: Педагогічні науки. Вип. 1 (40). С. 26–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2013_1

Рудницька, О. П. (2002). *Педагогіка: загальна та мистецька*: навч. посіб. Київ: Інтерпроф. 270 с.

Самопроекування особистості у дискурсивному просторі: монографія. (2016). Н. В. Чепелєва. (Ред.). Київ: Педагогічна думка. 232 с.

References

Vakarchuk I.O. (2017). Quality of education and free trajectory of the student. URL: <https://ucu.edu.ua/news/ivan-vakarchuk-yakist-osvity-i-vilna-trajektoriya-studenta/> [in Ukrainian]

Vitvytska S.S. (2015). Axiological approach to the education of the future teacher's personality. *Creative pedagogy: science and method*. Journal of the Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy. Vinnytsia. Issue 10. P. 63–67. [in Ukrainian]

Huziy N.V. (2013). The human dimension of the methodological base of pedagogical professionalism as a key to the successful development of personally oriented education. *Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University*. Series: Pedagogy. No. 2 (11). P. 53–60. [in Ukrainian]

Dubasienuk O.A. (2011). Conceptual approaches to the professional and pedagogical training of a modern teacher. *Zhytomir: Department of the State University named after I. Franko*. 114 p. [in Ukrainian]

Zavalko K.V. (2014). *Methodology of formation of music teacher's readiness for innovative activity*: monograph. Kyiv: Center for Educational Literature. 266 p. [in Ukrainian]

Ziazun I.A. (2000). Intellectual and creative development of personality in the conditions of continuous education. *Continuous professional education: problems, searches, prospects*: monograph. Kyiv: Vipol, 636 p. [in Ukrainian]

Kankovsky I.E. (2013). Individual educational trajectories as a necessity of the modern process of professional training of a specialist. *Professional education: problems and prospects*. Kyiv. No. 4. P. 62–65. [in Ukrainian]

Koliada M. (2014). Selection of optimal forms and methods of organizing the educational process according to an individually oriented education system// *Pedagogy and psychology of professional education*. No. 2. P. 30-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2014_2_4 [in Ukrainian]

Korostianets T.P. (2013). Individual educational trajectory – student's education program. *Scientific Bulletin of Donbas*. No. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_1_18 (date of application: 11.03.2017). [in Ukrainian]

Matveeva O.O. (2014). Theoretical and methodological principles of pedagogical diagnostics of the quality of higher music and pedagogical education: monograph. Kharkiv: Shchedra Sadyba Plus LLC. 420 p. [in Ukrainian]

Mikeroва G.Zh., Zhuk A.S. (2016). Algorithm for building an individual educational trajectory. *Modern science-intensive technologies*. No. 11. Part 1. P. 138-142. [in Ukrainian]

Osypova T.Yu., Rudenko T.B. (2013). The essence of the concept "Individual educational trajectory". *Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU*. Series 16: Creative personality of the teacher: problems of theory and practice. Issue 21. P. 31-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2013_21_10 [in Ukrainian]

Pehota O.M. (2013). Pedagogical education technologies: purpose, content, features of application in modern conditions. *Scientific bulletin of Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynsky*. Series: Pedagogical sciences. Issue 1 (40). P. 26-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2013_1 [in Ukrainian]

- Сегеда, Н. А. (2015). Самореалізація особистості у професійній педагогічній сфері життєдіяльності: сутнісні виміри і модельні конструкти. *Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: зобутки, пошуки, перспективи*: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, С. 72–109. URL: http://eprints.zu.edu.ua/26519/1/%D0%93%D1%83%D0%B7%D1%96%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BB_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE_%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0.pdf (дата звернення: 04.05.2017)
- Сисоєва, С. О., Алексюк, А. М., & Воловик, П. М. (2001). Технології творчого розвитку особистості у процесі професійної підготовки. *Педагогічні технології у неперервній професійній освіті*. Київ: ВІПОЛ. 502 с.
- Сухенко, Я. В. (2017). *Індивідуальна освітня траєкторія: аналіз феномену у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях*. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Tgf3Y-MztNoJ:nbu.gov.ua/j-pdf/Pspl_2017_38_34.pdf+&cd=11&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
- Шевчук, Г. Й. (2021) Індивідуальна освітня траєкторія студента: суть і ключові аспекти організації. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету: Педагогічні науки*. Херсон: держ. ун-т. Херсон: № 95. URL: <http://orcid.org/0000-0002-9688-2305> DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-95-8>
- Chervonska, L., Sehed, N., & Pashchenko, I. (2023). Diagnostic markers of academic activity and mobility of applicants for higher music, pedagogical and choreographic education. *Revista Eduweb*, 17 (1), 88–98. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.01.9>
- Cronbach, L.J. (1957). The two disciplines of scientific psychology. *American Psychologist*, 12 (11), 671–684. <https://doi.org/10.1037/h0043943>
- Dziuban, Chuck & Hartman, J.L. & Moskal, Patsy. (2004). Blended learning. *Research Bulletin*. 7. 1-12. https://www.researchgate.net/publication/284024298_Blended_learning
- Hinderliter, H. (2021). The Case for Rethinking Multimedia. In: Hokanson, B., Exter, M., Grincewicz, A., Schmidt, M., Tawfik, A.A. (eds) *Learning: Design, Engagement and Definition. Educational Communications and Technology: Issues and Innovations*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-85078-4_5
- To cite this article: Julie Buhl-Wiggers, Annemette Kjærgaard & Kasper Munk (2023) A scoping review of experimental evidence on face-to-face components of blended learning in higher education, *Studies in Higher Education*, 48:1, 151-173, DOI: 10.1080/03075079.2022.2123911
- Rudnytska O.P. (2002). *Pedagogy: general and artistic: teaching manual*. Kyiv: Interprof, 270 p. [in Ukrainian]
- Self-projection of personality in the discursive space: a monograph / N. V. Chepeleva, M. L. Smulson, O. V. Zazimko, S. Yu. Hutsol [and others]; under the editorship by N.V. Chepeleva. Kyiv: Pedagogical thought, 2016. 232 p. [in Ukrainian]
- Sehed, N.A. (2015). Self-realization of the individual in the professional pedagogical sphere of life: essential dimensions and model constructs. *Pedagogical creativity, mastery, professionalism in the system of training educational personnel: achievements, searches, prospects*: monograph / head. m. col. N.V. Guzyi. Kyiv: Publishing House of M. P. Drahomanov NPU, 2015. P. 72-109. URL: <http://surl.li/kijxpb> (date of application: 05/04/2017) [in Ukrainian]
- Sysoeva S.O., Aleksyuk A.M., Volovik P.M. (2001). Technologies of creative personality development in the process of professional training. *Pedagogical technologies in continuous professional education* / edited by S.O. Sysoeva. Kyiv: VIPOL. 502 p. [in Ukrainian]
- Sukhenko Ya.V. (2017). Individual educational trajectory: analysis of the phenomenon in domestic and foreign studies. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Tgf3Y-MztNoJ:nbu.gov.ua/j-pdf/Pspl_2017_38_34.pdf+&cd=11&hl=ru&ct=clnk&gl=ua [in Ukrainian]
- Shevchuk G.Y. (2021). Individual educational trajectory of the student: the essence and key aspects of the organization // *Collection of Scientific Works [Kherson State University]: Pedagogical Sciences / Kherson. state Univ. Kherson: No. 95.* <http://orcid.org/0000-0002-9688-2305> DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-95-8> [in Ukrainian]
- Chervonska, L., Sehed, N., & Pashchenko, I. (2023). Diagnostic markers of academic activity and mobility of applicants for higher music, pedagogical and choreographic education. *Revista Eduweb*, 17 (1), 88–98. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.01.9> [in English]
- Cronbach, L. J. (1957). The two disciplines of scientific psychology. *American Psychologist*, 12 (11), 671–684. <https://doi.org/10.1037/h0043943> [in English]
- Dziuban, Chuck & Hartman, J.L. & Moskal, Patsy. (2004). Blended learning. *Research Bulletin*. 7. 1-12. https://www.researchgate.net/publication/284024298_Blended_learning [in English]
- Hinderliter, H. (2021). The Case for Rethinking Multimedia. In: Hokanson, B., Exter, M., Grincewicz, A., Schmidt, M., Tawfik, A.A. (eds) *Learning: Design, Engagement and Definition. Educational Communications and Technology: Issues and Innovations*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-85078-4_5 [in English]
- To cite this article: Julie Buhl-Wiggers, Annemette Kjærgaard & Kasper Munk (2023). A scoping review of experimental evidence on face-to-face components of blended learning in higher education, *Studies in Higher Education*, 48:1, 151-173, DOI: 10.1080/03075079.2022.2123911 [in English]

Відомості про автора:**Сопіна Людмила Геннадіївна**

milakolonina@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя, Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-218-225

Information about the author:**Sopina Liudmyla Henadiivna**

milakolonina@gmail.com

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-218-225

Матеріал надійшов до редакції 21. 08. 2024 р.

Прийнято до друку 14. 09. 2024 р.

Received at the editorial office 21. 08. 2024.

Accepted for publishing 14. 09. 2024.